

STIGMATISERINGSEFFEKTEN AV HÖGERRADIKALA PARTIER*

En studie av hur väljares uppfattningar av politiska förslag påverkas av vem som står som avsändare

Niklas Bolin, Stefan Dahlberg och Sofie Blombäck, Mittuniversitetet

Sammanfattning/introduktion

Högerradikala partier fortsätter att nå väljarframgångar i många europeiska länder. Från att tidigare ha varit relativt små partier är de idag bland de större i många länder. Trots denna väljarmässiga utveckling tycks både väljare och andra partier fortfarande betrakta partier från denna partifamilj som annorlunda än övriga partier. Tidigare forskning har visat att det finns en stigmatiseringseffekt kopplat till högerradikala partier. Dvs. att det anses mindre socialt accepterat att stödja sådana partier än andra partier. I denna studie undersöks om stigmatiseringen också har betydelse för hur väljare bedömer politiska förslag. Med hjälp av två uppsättningar av surveyexperiment undersöker vi om väljarnas bedömning av olika politiska förslag påverkas av vilket parti som står som avsändare. Analysen visar att Sverigedemokraterna (SD) inte bara hämmades av en stigmatiseringseffekt 2011 när man relativt nyligen hade valts in i riksdagen utan att effekten består 2018, efter att partiet vuxit sig större. Undersökningen indikerar också att stigmatiseringseffekten inte bara återfinns för kontroversiella politiska förslag som kan kopplas till SD utan även för allmänt omtyckta förslag. Studien visar således att politiska förslag generellt bedöms som sämre om det är SD som står som avsändare jämfört med om det är andra partier som framför dessa.

Syfte

Trots högerradikala partiets fortsatta väljarframgångar finns det skäl att tro att partifamiljens fulla väljarpotential ännu inte har nåtts. Tidigare forskning tyder på att partierna hämmas av en stigmatiserande effekt som gör att vissa väljare avstår från att stödja partiet trots att de politiskt upplever sig stå nära. Eftersom forskningen också visar att väljares uppfattningar av politiska frågor påverkas av vem som uttrycker dem så finns det skäl att förvänta sig att stigmatiseringseffekten gör att väljares bedömningar av politiska förslag inte endast beror på innehållet utan även av vem som står som avsändare. Denna studie tar sin utgångspunkt i detta och syftar till att undersöka om förslag bedöms olika beroende på vem avsändaren är och om det går att identifiera en stigmatiseringseffekt kopplat till det svenska högerradikala partiet SD. Med hjälp av två surveyexperiment undersöks tre hypoteser. Den första hypotesen utgår från grundfrågan och att man kan förvänta sig att ett politiskt förslag blir bedömt som sämre om det kommer från SD jämfört med någon annan avsändare. För det andra förväntar vi oss att en sådan stigmatiseringseffekt kvarstår över tid, dvs. även efter det att SD blivit ett väljarmässigt relativt stort parti och där några av de andra partierna delvis inlett en normaliseringsprocess av partiet. Avslutningsvis förväntar vi oss att stigmatiseringseffekten existerar oberoende av vilken typ av politiskt förslag som bedöms.

Data och metod

För att undersöka betydelsen av vem som står som avsändare för väljarnas bedömning av politiska förslag använder vi oss i studien av två surveyexperiment som genomfördes 2011 respektive 2018, dvs. under en period då SD gick från att vara ett väljarmässigt litet till ett stort parti. I det första experimentet ingick cirka 3700 respondenter och involverade ett politiskt förslag som tog upp ett slöjförbud i skolor. Respondenterna slumpades in i tre olika grupper där den enda skillnaden var avsändaren av förslaget. Den första gruppen fick en politiker från Folkpartiet (nuvarande Liberalerna) som avsändare medan den andra gruppen fick förslaget

från en representant från Sverigedemokraterna. Kontrollgruppen fick förslaget utan någon tydlig avsändare. Den andra uppsättningen experiment genomfördes 2018. Denna gång tillfrågades cirka 2500 respondenter om sina åsikter om två olika politiska förslag. Det första förslaget handlade om införande av ett tiggeriförbud medan det andra politiska förslaget handlade om en skattesänkning för pensionärer. Respondenterna slumpades in i fyra olika grupper. Utöver kontrollgruppen fanns tre grupper där avsändaren av förslaget var Socialdemokraterna, Moderaterna eller Sverigedemokraterna. Genom att jämföra de genomsnittliga bedömningarna av de politiska förslagen för de olika grupperna kan vi mäta om en stigmatiseringseffekt finns.

Resultat

Analysen av respondenternas svar visar att det finns en tydlig stigmatiseringseffekt som gör att politiska förslag bedöms som sämre om avsändaren är SD jämfört med om något annat parti är det som framför förslaget. När det gäller det första politiska förslaget från surveyexperimentet 2011 framkommer att de respondenter som fått förslaget om ett slöjförbud från en SD-politiker värderar förslaget signifikant sämre jämfört både med dem som fick en folkpartist som avsändare och kontrollgruppen. Stigmatiseringseffekten kvarstår i huvudsak 2018 trots att SD då är ett mycket större parti och en normaliseringsprocess av partiet delvis har inletts. Förslaget om tiggeriförbud ges signifikant sämre bedömning när SD står som avsändare jämfört med bedömningen från gruppen som fick förslaget från Socialdemokraterna liksom jämfört med kontrollgruppen. Det finns även en mindre skillnad mellan gruppen som fick SD som avsändare och de som fick Moderaterna som avsändare. Men denna skillnad är inte statistisk signifikant. I det avslutande surveyexperimentet där respondenterna får ta ställning till ett förslag om sänkta skatter för pensionärer finns det signifikanta skillnader mellan gruppen som fick SD som avsändare och samtliga tre andra grupper.

Avslutande diskussion

Sammantaget ger analysen av respondenternas svar på de tre olika politiska förslagen stöd för våra hypoteser. För det första konstaterar vi att det finns en generell stigmatiseringseffekt där politiska förslag bedöms som sämre om avsändaren är SD jämfört med om avsändaren var något annat parti. För det andra består effekten i huvudsak trots att SD genomgått en väljarmässig tillväxt och att isoleringen från övriga partier delvis har minskat. För det tredje finner vi att stigmatiseringseffekten inte är begränsad till kontroversiella frågor med koppling till SD. Tvärtom antyder analysen att stigmatiseringseffekten spiller över på andra mindre kontroversiella frågor. Av detta kan man dra slutsatsen att politiska förslag inte bara bedöms utifrån innehåll utan även utifrån vem som står som avsändare.

Resultaten indikerar att SD trots sina väljarframgångar ännu inte har nått sin fulla väljarmässiga potential. Samtidigt visar resultaten på en fortsatt stigmatiseringseffekt som visar sig i att vissa väljare är skeptiska till även de mest okontroversiella förslag från partiet. Dessa väljare kommer sannolikt inte rösta på partiet även om deras politiska åsikter stämmer överens med partiets. Även om det föreslagna tiggeriförbudet inte utvärderades signifikant lägre när det kom från SD jämfört med om Moderaterna stod som avsändare verkar det finnas ett ganska motståndskraftigt och långvarigt stigmatiseringseffekt. Detta fynd är intressant och väcker frågan om högerradikala partier med ett extremistiskt arv någonsin kan göra sig fri från sitt förflutna. Den fortsatta normaliseringen av SD och inkluderingen som en del av regeringsunderlaget 2022 torde vara ett perfekt test. Vi uppmanar således till en replikering av vår studie för att undersöka i vad mån stigmatiseringseffekten består även efter isoleringen av SD helt brutits.

*Originaltitel på artikeln är “The stigmatisation effect of the radical right on voters’ assessment of political proposals.” Artikeln publicerades 2023 (online 2022) i *West European Politics*, 46(1): 100-121, DOI: 10.1080/01402382.2021.2019977.